

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı

AVRUPA İNSAN HAKLARI
MAHKEMESİ KARARLARI BÜLTENİ

(Seçme Kararlar)

Aralık - 2024

Sayı 38

İçindekiler

YAŞAM HAKKI	2
ÖZGÜRLÜK VE GÜVENLİK HAKKI	5
ADİL YARGILANMA HAKKI	8
ÖZEL VE AİLE HAYATINA SAYGI HAKKI	12
TOPLANTI VE DERNEK KURMA ÖZGÜRLÜĞÜ	15
MÜLKİYET HAKKI	19

© Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni (Seçme Kararlar), Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından bilgilendirme amacıyla hazırlanmış olup herhangi bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır.

1

YAŞAM HAKKI

1. Özdemir / Türkiye¹ Kararı

Öz: Başvuru, başvuranların bir jandarma görevlisi tarafından yaralanmaları ve sonrasında yürütülen soruşturma nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlâl edildiği iddiasına ilişkindir.

Olay tarihinde, jandarma ekipleri yol emniyet ve kontrol devriyesi yaparken bir araç kontrol noktasından kaçmıştır. Jandarma görevlileri, devriye aracıyla bu aracı takip etmeye başlamıştır. Takip edilen araç bir ara sokakta sıkışmış, sürücüsü ise kaçmıştır. Jandarmalar, araçtaki çuvallarda kaçak sigara bulunduğunu tespit ettikleri sırada, kaçan sürücü geri dönerek aracın kontak anahtarını almıştır. Jandarma görevlisi C.Ç., anahtarı geri vermesini istemiş ancak sürücü bu talebi reddetmiştir. Bunun üzerine C.Ç. ile sürücü arasında tartışma çıkmıştır. Tartışma sırasında yaşanan olaylar sonucunda C.Ç., piyade tüfeğiyle ateş ederek başvuran K.Ö. ile babası M.Ö.'yü bacaklarından yaralamıştır.

Olayla ilgili olarak Kilis Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturmada, başvuranların yaralanmasına neden olan şüpheli C.Ç. hakkında hem silah kullanma hem de meşru müdafaa şartlarının oluştuğu gerekçesiyle "silahla kasten yaralama" suçunun unsurlarının oluşmadığı belirtilmiş ve kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Başvuranların itirazı reddedilmiş ve karar kesinleşmiştir.

Başvuranların da aralarında bulunduğu şüpheliler hakkında yürütülen ceza yargılamasında, yerel mahkeme şu sonuca varmıştır: Birkaç köylünün jandarma memurlarına saldırdığı, memurlardan birinin tüfeğini kaptığı ve onu tehdit ettiği, ayrıca kemerini tutmaya çalıştığı sırada jandarmanın ateş ettiği belirlenmiştir. İkinci başvuranın da birinci başvurana yardım etmek için jandarmaya yaklaştığı, bu esnada jandarmanın ona da ateş ettiği ifade edilmiştir. Mahkeme, başvuranlara sekiz ay on gün hapis cezası vermiş ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Başvuranların itirazları reddedilmiştir. Başvuranlar, yaralanmalarına sebep olan olayda hizmet kusuru bulunduğunu öne sürerek Jandarma Genel Komutanlığı aleyhine tam yargı davası açmıştır. Ancak Cumhuriyet Başsavcılığının verdiği kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar ile başvuranların da aralarında bulunduğu bazı kişiler hakkında düzenlenen iddianameye dayanılarak idarenin tazmin sorumluluğunu doğuran şartların gerçekleşmediği belirtilmiş ve dava reddedilmiştir.

Başvuranlar, AİHM önünde yaralanmalarına sebep olan olay ve sonrasında yürütülen soruşturma nedeniyle kötü muamele yasağının ihlâl edildiğini ileri sürmüştür.

¹ Özdemir / Türkiye Kararı, no. 18980/20, 3 Aralık 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-238269>

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (“AIHM veya Mahkeme”) Değerlendirmesi

Mahkeme, Sözleşme'nin 3. maddesinin esas yönünden değerlendirilmesi kapsamında, olaylara ilişkin şu tespitleri yapmıştır:

- Birinci başvuran da dâhil olmak üzere iki kişi, C.Ç.'nin tüfeğini ele geçirmeye çalışmış, bu arbede sonucunda birinci başvuran bacağından vurulmuştur.
- İkinci başvuran, çığlık atarak onlara doğru koşarken C.Ç. tekrar ateş etmiş ve yine bacağını hedef almıştır.

Mahkeme, ikinci başvuranın C.Ç.'ye saldırma niyetinin açıkça tespit edilememesine rağmen, olayın tamamen öngörülemez bir çatışma ortamında geliştiğini ve giderek tırmandığını değerlendirmiştir. Bu doğrultuda, C.Ç.'nin hukuka aykırı bir saldırıya maruz kaldığını düşünerek, kendi hayatını, fiziksel bütünlüğünü ve meslektaşlarının güvenliğini koruma amacıyla hareket ettiği sonucuna varılmıştır.

Mahkeme, kolluk görevlisinin hayatına yönelik algıladığı tehlikeyi önlemek için hızlı bir şekilde tepki vermesi gereken bir durumda olduğunu vurgulamış ve bu tür anlık kararların değerlendirilmesinde, Mahkeme'nin kendi yorumunu olay anındaki kolluk görevlisinin yerine koyamayacağını yinelemiştir. Sonuç olarak, olayın koşulları göz önünde bulundurulduğunda, kullanılan gücün orantılı ve kaçınılmaz olduğu, dolayısıyla aşırı olmadığı değerlendirilmiş ve Sözleşme'nin 3. maddesinin esas yönünden ihlâl edilmediğine karar verilmiştir.

Ayrıca, Mahkeme, başvuruların jandarma tarafından vurulmasına ilişkin olarak yürütülen soruşturmanın yeterli ve etkili olduğu kanaatine varmış ve Sözleşme'nin 3. maddesinin usul yönünden de ihlâl edilmediğine hükmetmiştir.

2

ÖZGÜRLÜK VE GÜVENLİK HAKKI

2. Uçar / Türkiye² Kararı

Öz: Başvuru, 15 Temmuz 2016 darbe girişimi sırasında tank komutanı olarak görevli başvuran hakkında anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs ile mala zarar verme suçlarından yapılan yargılanmalar kapsamında Sözleşme'nin 3., 5. ve 6. maddelerinin ihlâl edildiği iddialarına ilişkindir.

Başvuran 15 Temmuz darbe girişimi sırasında Genelkurmay Başkanlığı binasında konuşlandırılan tanklardan birisine tank komutanı olarak atanmıştır. O dönem üsteğmen olarak görev yapmaktadır. Başvuran darbe girişimine yönelik açılan ceza soruşturması kapsamında gözaltına alınmış ve 27 Temmuz 2016'da tutuklanmıştır. Yargılama süresince başvuran darbe girişimiyle hiçbir bağlantısı olmadığını ve o sırada bir terör saldırısından sonra güvenliği sağlamak için Genelkurmay Binası'na gönderildiğine inandığını, yalnızca emirleri yerine getirdiğini ileri sürmüştür.

İlk derece mahkemesi, darbenin arkasında FETÖ/PDY terör örgütünün olduğuna, başvuranın darbeye katıldığına, tankların "darbeci" askerleri korumak için Genelkurmay binasına gittiğine kanaat getirmiştir. Tankların, bu esnada yol boyunca polis arabalarını ve özel araçları ezdiği, sivillere ve polis memurlarına ateş açtığı ve sonuç olarak 5 kişinin hayatını kaybettiği, 72 kişinin yaralandığı tespit edilmiştir. İlk derece Mahkemesi, başvuranın komutanı olduğu tankın saat 05.30 ile saat 06.00 arasında darbeye direnen sivilleri dağıtmak amacıyla Türk Hava Kuvvetlerine ve sivil bazı kamyonlara ateş ettiğini, darbenin başarısız olduğu anlaşıldığında ise Genelkurmay binasının güvenlik kameralarının sabit disklerini tanklarla imha ettirdiğini tespit etmiştir. Mahkeme, darbe girişimi yerine bir terör saldırısı olduğu gerekçesiyle tanklarla kışladan çıktığını iddia eden başvuranın argümanlarını, suç teşkil eden talimatların yerine getirilemeyeceği, bir terör saldırısına müdahalenin sivil yönetimce kararlaştırılacağı gibi gerekçelere dayanarak reddetmiştir. Yargılama neticesinde başvuran anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs ile mala zarar verme suçlarından mahkûm edilmiştir. Bu karar Ankara Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay tarafından onanmıştır. Başvuran bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine temelde adil yargılanmadığından bahisle müracaat etmiştir. Anayasa Mahkemesi 2023 yılında başvuruyu kabul edilemez bularak derece mahkemelerinin kararlarının keyfilik veya herhangi bir açık değerlendirme hatası içermediğine karar vermiştir.

Başvuran, 4 Ağustos 2023 tarihinde AİHM'e yaptığı başvuruda, esas olarak yargılandığı dava sürecinin adil olmadığını öne sürerek 6. madde (adil yargılanma hakkı) kapsamında şikâyette bulunmuştur. Bu kapsamda, Türk mahkemelerinin delilleri değerlendirme ve hukuku

² Uçar / Türkiye Kararı, no. 32565/23, 26 Kasım 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-238783>

yorumlama biçiminin hatalı olduğunu, mahkûmiyetine yönelik yeterli gerekçe sunulmadığını ve davası hakkında duruşma yapılmadığını iddia etmiştir.

Ayrıca, başvuran Sözleşme'nin 3. maddesi (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) kapsamında polis gözetiminde ve cezaevinde kötü muameleye maruz kaldığını, 5. madde (özgürlük ve güvenlik hakkı) kapsamında da hukuka aykırı şekilde tutuklandığını ileri sürmüştür.

Mahkemenin Değerlendirmesi

AİHM, başvuranın Sözleşme'nin 6. maddesi (adil yargılanma hakkı) kapsamında yaptığı şikâyetlerin dayanaksız olduğu sonucuna ulaşmıştır. Türk mahkemelerinin delilleri değerlendirme ve hukuku uygulama süreçlerinin keyfi olmadığı belirtilmiş, başvuranın bu hususlara dair iddialarını kanıtlayamadığı kaydedilmiştir. Mahkeme, başvuranın aynı madde kapsamında gerekçeli karar hakkına ilişkin şikâyetlerinin de dayanaksız olduğunu, ilk derece mahkemesinin kararını gerekçeli olarak verdiğini, başvurana yönelik suçlamaların ve lehine olan argümanların ve diğer noktaların derinlemesine analizini yaptığını ve üst mahkemelerin de yeni bir mesele bulunmadığı gerekçesiyle bu kararları onayladığını ifade etmiştir. AİHM, üst dereceli mahkemelerin duruşma yapmadığından kararı onaylamasından şikâyetçi olan başvuranın bu şikâyetinin de davaya ilişkin çözülemeyen bir hukuk sorun veya olgu bulunmadığından bahisle açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur.

AİHM, başvuranın, Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında işkence ve kötü muamele iddialarına ilişkin şikâyetinin delillendirilmediğini ve adli sağlık raporlarının bulunmadığını belirterek bu şikâyetlerin açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar vermiştir.

AİHM, başvuranın Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamında tutukluluğunun hukuki olmadığı yönündeki şikâyetlerinin ise iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Sonuç olarak, AİHM, başvuranın Sözleşme'nin 3., 5. ve 6. maddeleri kapsamındaki şikâyetlerini dayanaktan yoksun ve kabul edilemez bulmuştur.

3

ADİL YARGILANMA HAKKI

3. Dilek Kaya / Türkiye³ Kararı

Öz: Başvuru, öğretmenlik yapan başvuranın üyesi olduğu sendikanın bir günlük iş bırakma eylemi çağrısına katılması nedeniyle aldığı disiplin cezası sonucunda Sözleşme'nin 6., 11. ve 14. maddelerinin ihlâl edildiği iddialarına ilişkindir.

Başvuran Batman'da bir ortaokulda öğretmenlik yapmakta iken, o tarihte üyesi olduğu Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası'nın (EĞİTİM-SEN) bağlı olduğu Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK), üyelerini Türkiye'nin güneydoğu illerinde ilan edilen sokağa çıkma yasağını protesto etmek için bir günlük ulusal eyleme katılmaya davet etmiştir. Başvuran, 29 Aralık 2015 tarihinde, sendikanın çağrısı üzerine iş bırakma şeklinde bir günlük ulusal eyleme katılmıştır. Bunun üzerine, okul yönetimi başvurana aylık maaşının otuzda birinin kesilmesi yönünde disiplin cezası vermiştir. Başvuranın disiplin cezasının iptal edilmesi için açtığı dava reddedilmiş ve istinaf incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

Başvuran, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunarak kendisine uygulanan disiplin cezasının bir yandan adil yargılanma hakkının diğer yandan örgütlenme ve sendika özgürlüğünün ihlâli anlamına geldiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi, Ahmet Parmaksız ([GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019) kararına atıfta bulunarak, başvuranın şikâyetini dernek kurma özgürlüğü açısından incelemiş ve ihtilaf konusu disiplin cezasının demokratik toplumda gerekliliğine, sosyal bir ihtiyaca karşılık geldiğine ve izlenen meşru amaçla orantılı olduğuna karar vermiştir. Ayrıca, sendika üyelerinin ekonomik ve sosyal menfaatlerini doğrudan ilgilendirmeyen, politik yönü ağır basan bir amaçla iş bırakma eyleminin sonuçlarına devlet idaresinin ve toplumun maruz kalmaları için bir neden bulunmadığını tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi, başvuranın adil yargılanma hakkına ilişkin şikâyeti bakımından ise şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar vererek başvuruyu reddetmiştir.

Başvuran, AİHM başvurusunda, aynı mahiyetteki disiplin cezalarına karşı açılan davalarda İstanbul, Ankara ve İzmir İstinaf Mahkemelerince disiplin cezalarının iptali kararı verilirken Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi'nce davanın reddine karar verildiğini, bu nedenle vatandaşın yargıya olan güveninin sarsıldığını ve ayrımcılığa uğranıldığını iddia ederek Sözleşme'nin 6 § 1 ve 14. maddelerine dayanmıştır. Ayrıca, başvuran söz konusu eylem kararının sendikanın tüzüğüne ve amacına uygun olarak alındığını ve sendika üye sayısı ile eyleme katılanların oranı dikkate alındığında eğitim faaliyetlerinde herhangi bir aksama

³Dilek Kaya / Türkiye Kararı, no. 51194/19, 19 Kasım 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-238770>

olmadığını savunarak Sözleşme'nin 11. maddesinde yer alan örgütlenme özgürlüğünün ihlâl edildiğini ileri sürmüştür.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Mahkeme, başvuranın Sözleşme'nin 11. maddesi bağlamındaki şikâyetlerine ilişkin olarak; sendikal örgütler tarafından organize edilen grev eylemlerinin ancak sendika üyelerinin mesleki çıkarlarının korunmasına yönelik olarak gerçekleştirildiği ve sendikal faaliyetin bir parçası olarak değerlendirilebildiği ölçüde 11. madde kapsamında korunabileceğini, somut davanın koşullarında ise iş bırakma eyleminin ana amacının, sendika üyelerinin mesleki çıkarları ile bağlantılı olmadığını belirterek, bu şikâyetin Sözleşme hükümleriyle konu bakımından bağdaşmadığı gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Sözleşme'nin 6. ve 14. maddeleri açısından ise; Mahkeme, öncelikle olay tarihinde istinaf mahkemelerinin henüz faaliyete geçtiğini, bu tür davalara ilk kez baktıklarını, ilgili dönemde mahkemelerin verdiği kararlar arasında önemli bir tutarsızlık olmadığını, bir mahkemenin yorumunun her davanın özel koşuluna göre farklılık gösterebileceğini belirtmiştir. Bunlara ilave olarak Mahkeme, somut olayda, yerel mahkemelerin davayı detaylı bir şekilde incelediğini, ayrıca benzer davalarda diğer yargı mercilerinden farklı bir sonuca ulaşımlarsa da bunun nedeninin, iş bırakma eyleminin gerçekleştiği özel koşulları dikkate almış olmalarından kaynaklandığını tespit etmiştir.

Ayrıca, Mahkeme, bir bütün olarak ele alındığında iç hukuktaki yargılamaların adil olduğunu ve özellikle başvuranın çelişmeli yargılanma hakkı bağlamında iddialarını sunabildiği kanaatinde olduğunu belirtmiştir.

Öte yandan; Mahkeme, olası ayrımcı muamele iddiasına ilişkin olarak, başvuranın bu bağlamda yalnızca Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi kararına dayandığı ve bu hususu destekleyecek daha fazla kanıt sunmadığını gözlemlemiştir.

Yukarıda belirtilen tüm gözlemlere dayanarak Mahkeme, bu şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

4. Fikret Polat / Türkiye⁴ Kararı

Öz: *Başvuru, başvuranın aleyhinde yürütülen ceza yargılamasının adil olmadığından bahisle Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlâl edildiği iddiasına ilişkindir.*

Başvuran, FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla yargılanmış ve İstanbul 28. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 6 yıl 10 ay 15 gün hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Mahkeme,

⁴Fikret Polat / Türkiye Kararı, no. 22278/20, 12 Kasım 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-238610>

başvuranın Bank Asya hesap hareketleri, FETÖ/PDY bağlantılı bir şirkette çalışması ve tanık ifadelerine dayanmıştır. Başvuran, tanık ifadelerinin doğru olmadığını ve bu eylemlerin suç teşkil etmediğini savunmuştur.

11 Kasım 2018 tarihinde Yargıtay, başvuranın yukarıda belirtilen itirazlarına rağmen, kararın yürürlükteki hukuka ve yasal prosedüre uygun olarak verildiğini tespit ederek mahkemenin kararını onamıştır.

Anayasa Mahkemesi 16 Aralık 2019 tarihinde, başvuranın Sözleşme'nin 5. ve 6. maddeleri kapsamındaki şikâyetlerini kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı gerekçesi ile kabul edilemez ilan etmiştir.

Başvuran, AİHM'e başvuruda bulunarak Sözleşme'nin 6/1. maddesi çerçevesinde yargılamanın adil olmadığı, savunma haklarının ihlâl edildiği ve gerekçeli karar hakkının çiğnendiği iddiasında bulunmuş; ayrıca Sözleşme'nin 3, 5, 7/1, 8 ve 14. maddeleri ile 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi çerçevesinde diğer şikâyetlerde bulunmuştur.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Mahkeme, başvuranın adil yargılanma hakkına ilişkin şikâyetlerini yetersiz bulmuştur. Mahkemeye göre başvuran, yalnızca "adil ve tarafsız bir şekilde yargılanmadığını", savunma haklarının ihlâl edildiğini ve gerekçeli karar hakkının çiğnendiğini iddia etmiş, ancak bu iddialarını somut delil ve detaylarla desteklememiştir.

Mahkeme, başvuranın adil yargılanma hakkı kapsamındaki şikâyetlerinin hangi özel yönlere dayandığını açıkça ifade etmediğini, savunma haklarının nasıl ihlâl edildiği veya kararın neden gerekçesiz olduğu konusunda bir açıklama getirmediğini belirtmiştir.

Mahkeme, başvuranın şikâyetlerini yeterince somutlaştırmadığını ve başvuruyu destekleyecek net argümanlar sunmadığını tespit etmiş ve adil yargılanma iddiasının "açıkça dayanaktan yoksun" olduğunu belirterek kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Mahkeme, başvuranın diğer maddelere dayalı şikâyetlerini ise iç hukukta usulüne uygun şekilde ileri sürmediğini ve iç hukuk yollarını tüketmediğini kabul etmiştir.

4

ÖZEL VE AİLE HAYATINA SAYGI HAKKI

5. Metin Çamurşen / Türkiye⁵ Kararı

Öz: *Başvuru, Teknolojileri ve İletişim Kurumu ("BTK") ve erişim sağlayıcı şirket tarafından başvurana ait internet trafik verilerinin (GPRS internet bağlantı bilgileri, IP adresleri, iletişim verileri vb.) mevzuatta belirlenen süreden fazla tutulması ve bu bilgilerin yargı makamına gönderilmesi nedeniyle Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlâl edildiği iddiasına ilişkindir.*

Başvuran hakkında FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üye olduğu gerekçesiyle devam eden ceza kovuşturmasında, Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvuranın şifreli mesajlaşma uygulaması olan Bylock'un IP adreslerine bağlanıp bağlanmadığının tespiti için BTK'dan internet trafik bilgileri talep edilmiştir.

BTK tarafından başvuranın 2014, 2015 ve 2016 yıllarına ait internet trafik bilgileri Ağır Ceza Mahkemesine iletilmiştir.

Başvuran, söz konusu ceza soruşturması sonucunda, diğer delillerin yanısıra, Bylock kayıtlarına dayanılarak dokuz yıl hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

Başvuran, internet trafik bilgilerinin mevzuatta belirlenen süreden fazla tutulduğunu ileri sürerek BTK ve erişim sağlayıcı şirket hakkında suç duyurusunda bulunmuştur.

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, başvuranın şikâyeti hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Başvuranın, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuş, Anayasa Mahkemesi başvuru yollarının tüketilmemesi sebebiyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Başvuran AİHM önünde, internet trafik bilgilerinin mevzuatta belirlenen süreden fazla tutulması ve yargılandığı ceza kovuşturmasına iletilmesi sebebiyle Sözleşmenin 8. ve etkili başvuru yollarının olmadığını belirterek Sözleşme'nin 13. maddesinin ihlâl edildiğinden şikâyetçi olmuştur.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Mahkeme, öncelikle Anayasa Mahkemesinin *Ertan Erçikti (B.No. 2018/14040, 30 Haziran 2021)* kararındaki tespitlerini hatırlatarak başvuranın hukuk ve idare mahkemeleri önünde tazminat davası açma imkanı olduğunu kaydetmiştir.

Mahkeme, buna karşın başvuranın hukuk ve idare mahkemeleri önünde tazminat davası açmadığını belirtmiştir. Mahkeme, daha önceki içtihatlarına atıf yaparak, bir başvuranın belirli bir hukuk yolunun etkililiği konusunda kuşku duymasının tek başına, kendisini söz konusu hukuk yolunu tüketme girişiminde bulunma yükümlülüğünden kurtarmayacağını vurgulamıştır.

⁵ Metin Çamurşen / Türkiye Kararı, no. 42883/19, 12 Kasım 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-238608>

Bu kapsamda, Mahkeme başvuranın Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlâl edildiğine yönelik şikâyetini iç hukuk yollarının tüketilmemesi gerekçesiyle kabul edilemez ilan etmiştir.

Mahkeme, son olarak başvuranın elinde etkili bir iç hukuk yolu olduğunu ortaya koyduğunu belirterek başvuranın Sözleşme'nin 13. maddesinin ihlâl edildiğine yönelik şikâyetini açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

5

TOPLANTI VE DERNEK KURMA ÖZGÜRLÜĞÜ

6. Feza Almaz ve diğeri / Türkiye⁶ Kararı

Öz: Başvurular, İstanbul'daki Gezi Parkı olayları sırasında protesto gösterilerine katılmak amacıyla sendikaları tarafından yapılan çağrı üzerine bir günlük iş bırakma eylemlerine katıldıkları için başvuranlara verilen disiplin cezaları nedeniyle Sözleşme'nin 11. maddesinin ihlâl edildiği iddiasına ilişkindir.

Başvuranlar 1964 ve 1977 yılları arasında doğmuş Türk vatandaşlarıdır. Başvuruya konu olayların yaşandığı dönemde Ankara'da belediye çalışanı ve Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK)'e bağlı bir sendika olan Tüm Belediye ve Yerel Yönetim Hizmetleri Emekçileri Sendikası (TÜM BEL-SEN) üyesidirler.

Başvuranların bağlı olduğu Sendika, 2013 yılında İstanbul'daki Gezi Parkı eylemleri olarak bilinen eylemler kapsamında bir günlük eylem yapma kararı almıştır. Dört başvuran da bu eyleme katılmaya karar vermiş ve 17 Haziran 2013 tarihinde işe gitmemişlerdir. Bu nedenle, disiplin soruşturmaları başlatılmıştır. Bu disiplin soruşturmaları kapsamında ifadelerinin alınmasının ardından, başvuranlar izinsiz işe gelmedikleri için uyarı veya kınama şeklinde disiplin cezaları almışlardır. KESK tarafından başvuranlara verilen disiplin cezalarının iptal edilmesi talebiyle idare mahkemelerine açtıkları davalar reddedilmiştir, ardından başvuranlar Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuşlardır. Anayasa mahkemesi, *Ahmet Parmaksız* kararına dayanarak, Anayasa'nın 33. maddesinin ihlâl edilmediği sonucuna varmıştır.

Başvuranlar, Sözleşme'nin 11. maddesine (toplama ve örgütlenme özgürlüğü) dayanarak, özellikle sendikal hakları ve iş bırakma eylemine katılma hakları bakımından, örgütlenme özgürlüğü haklarının ihlâl edildiğini iddia etmişlerdir.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Mahkeme, İstanbul'daki Gezi Parkı olayları sırasında protesto gösterilerine katılmak amacıyla belediye çalışanı olarak işe gitmedikleri için başvuranlara disiplin cezaları verildiğini tespit etmiştir. Bu eylemin, mensubu oldukları KESK tarafından yapılan çağrı üzerine gerçekleştiğini de gözlemlemiştir.

Mahkeme, öncelikle başvuranların bir sendikaya üye oldukları, sendikal faaliyetlere katıldıkları ya da örgütlenme özgürlüğü veya sendika kurma haklarını kullandıkları için disiplin cezalarına maruz kalmadıklarını tespit etmiştir. Mahkeme, Sözleşme'nin 11. maddesinin uygulanabilirliğini bu açıdan incelemiştir. Bu bağlamda, Mahkeme, mevcut davadaki

⁶ Feza Almaz ve diğeri / Türkiye Kararı, no. 55789/19, 19 Kasım 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-238771>

başvuranların katıldıkları iş bırakma eylemlerinin temel amacının ekonomik ve sosyal çıkarları veya mesleki çıkarlarıyla ilgili olmadığını vurgulamıştır. Mahkeme'nin istikrarlı içtihadına göre, 11. maddenin uygulanabilmesi için ister genel ister daha özel bir bağlamda olsun, işçilerin mesleki çıkarlarının korunması söz konusu olmalıdır. Mahkeme, “Grev eylemlerinin, ilke olarak, sadece sendikal örgütler tarafından çağrıldıkları ve sendikal faaliyetin sadece varsayılan değil gerçek bir parçasını oluşturdukları sürece 11. madde tarafından korundukları” bulgusuna ek olarak, bu tür eylemler ile sendika üyelerinin mesleki çıkarları arasında bir bağlantı olması gerektiğini belirtmiştir.

Mahkeme, başvuranların kendi mesleki çıkarlarını savunmak amacıyla sendikaları tarafından düzenlenen endüstriyel eyleme katıldıkları için yaptırıma uğramadıklarından, 11. madde ile korunan sendika özgürlüğü hakkına dayanamayacaklarına ve başvuranların Sözleşme'nin 11. maddesi kapsamındaki şikâyetlerinin kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

7. Hellegeren / Finlandiya⁷ Kararı

Öz: *Başvuru, özel hukuk hükümlerine tabi kamu posta şirketi çalışanı olan başvuranın işe yeni alınan çalışanlara oryantasyon eğitimi vermeyi reddetmesi üzerine iki günlük ücretinin kesilmesi nedeniyle Sözleşme'nin 11. maddesinin ihlâl edildiği iddiasına ilişkindir.*

Başvuran 1976 doğumlu bir Finlandiya vatandaşı olup Tuulos'ta (Finlandiya) yaşamaktadır. Kendisi, özel hukuk hükümlerine tabi bir devlet şirketi olan Posti Oy tarafından işletilen Finlandiya posta hizmetinde posta çalışanı olarak görev yapmıştır.

Başvuranın asıl görevi postaları ayırmak ve dağıtmak olsa da ikincil görevi yeni başlayan çalışanlara oryantasyon eğitimi vermektir. Hükümleri başvuran için de geçerli olan toplu iş sözleşmesinin süresi 2015 yılı Ekim ayında dolmuştur. Başvuranın bağlı bulunduğu sendika 2015 yılı Kasım ayından geçerli olmak üzere, üyelerinin posta şirketinin yeni işe aldığı çalışanlara oryantasyon eğitimi vermemesine karar vermiştir.

Başvuran, yöneticisinin kendisine yeni çalışanlara oryantasyon eğitimi vermesi yönündeki talebini, sendikasının aldığı kararı gerekçe göstererek geri çevirmiş, ancak eğitim haricinde diğer posta hizmetlerinde çalışmaya hazır olduğunu belirtmiştir. Bunun üzerine yöneticisi, başvuranı iki gün boyunca evine göndermiş ve bu iki gün için ücret ödenmemesine karar vermiştir. Aynı tedbir, benzer durumda olan diğer çalışanlara da uygulanmıştır.

⁷ Hellegeren / Finlandiya Kararı, no. 52977/19, 17 Aralık 2024. <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-238522>

Şirketin bu kararına karşı yapılan başvurular sonucunda ilk derece mahkemesi ve temyiz mahkemesi, işverenin başvuranın ücretinde kesintiye gitmesini hukuka aykırı bularak başvurana ücret ve tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Ancak, Finlandiya Yüksek Mahkemesi (FYM) *oy çokluğuyla* işverenin eylemini haklı bulmuştur.

FYM kararında; işverenin, çalışanların gerçekleştirdiği eylemlerden kaynaklanan zararları telafi etmek zorunda olmadığı ve işverenin yönlendirdiği işi reddeden çalışana ücret ödenmemesi gerektiği belirtilmiştir. Öte yandan azınlık görüşü, işverenin başvuranın yalnızca normal iş görevlerini yerine getirmesine izin vermesi gerektiğini, başvuranın işverene katkısını engellemenin hukuka aykırı olduğunu ve bu nedenle tam ücret ile tazminat ödenmesi gerektiğini savunmuştur.

Başvuran, grev hareketine karşı işe alınan çalışanlara oryantasyon eğitimi vermeyi reddettiği için iki günlük ücretinin kesildiğini ve bu nedenle Sözleşme'nin 11. ve 14. maddelerinin ihlâl edildiğini ileri sürerek AİHM'e başvurmuştur.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Mahkeme, başvurunun grev yasağı veya toplu eylem yapma hakkına ilişkin olmadığını, bunun yerine bir sendikanın ve üyelerinin iş sözleşmesindeki bazı görevleri yapmayı reddederek diğer görevleri yerine getirip getiremeyeceği ve yine de ücret alma hakkına sahip olup olmadığıyla ilgili olduğunu değerlendirmiştir.

Mahkemeye göre, bu mesele, işverenin iş yönetim hakkı ile sendika özgürlüğü arasında bir denge meselesidir. Mahkeme, özellikle FYM gerekçeli kararına dikkat çekmiş ve başvuran ile hükümetin olaylara ilişkin aynı temel verilere sahip olmasına rağmen, durumun hukuki yorumunda farklı perspektifler taşıdıklarını gözlemlemiştir.

Mahkeme, taraf devletin sendika özgürlüğünü güvence altına almak için aldığı tüm önlemleri dikkate alarak değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Bu kapsamda FYM'nin yürürlükteki mevzuatı ve genel ilkeleri mevcut davadaki şartlara başarıyla uyguladığı ve sendika hakkının güvence altına alındığı sonucuna ulaştığını ifade etmiştir.

Ayrıca Mahkeme, ulusal mahkemelerin yerine geçme işlevi taşımadığını ve kararlarının Sözleşme hükümlerine uygun olup olmadığını değerlendirme yetkisine sahip olduğunu yinelemiştir. Son olarak Mahkeme, FYM'nin kararının ayrıntılı ve gerekçeli olması nedeniyle, başvuranın sendika özgürlüğü ile işverenin iş yönetim hakkı arasında adil bir denge sağlandığı kanaatine varmıştır. Bu nedenle AİHM, Sözleşme'nin 11. maddesinin ihlâl edilmediğine karar vermiştir.

6

MÜLKİYET HAKKI

8. *Episcope ve Bassani / İtalya*⁸ Kararı

Öz: *Başvurular, başvuruların aleyhlerinde yürütülen ceza yargılamalarında isnat edilen suçların zamanaşımı nedeniyle düşürülmesine rağmen malvarlıklarının müsadere edilmesinin, Sözleşme'nin 6., 7., ve Sözleşme'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesine ihlâl ettiği iddialarına ilişkindir.*

Başvuranlar hakkında çeşitli suçlardan yürütülen yargılamalarda, ilk derece mahkemeleri tarafından mahkûmiyet kararı verilmesine rağmen, temyiz aşamasında davalar zamanaşımı nedeniyle düşmüştür. Ancak ilk derece mahkemelerinin suçun sübutuna ilişkin değerlendirmeleri dikkate alınarak, suçtan elde edildiği düşünülen malvarlıklarının müsaderesine karar verilmiştir. Başvuranlar, isnat edilen suçların zamanaşımı nedeniyle düşmesine rağmen malvarlıklarının müsadere edilmesinin, adil yargılanma hakkını, mülkiyet hakkını, masumiyet karinesini ve cezaların kanuniliği ilkesini ihlâl ettiğini ileri sürerek AİHM'e başvurmuşlardır.

Mahkemenin Değerlendirmesi

Mahkeme öncelikle Sözleşme'nin 7. maddesi ile koruma altına alınan cezaların kanuniliği ilkesi yönünden şikâyetleri ele almıştır. Mahkeme, müsadere kararının bir mahkûmiyet hükmüne dayanmadığını ele almıştır. Buna göre müsadere kararı Sözleşme'nin 6. maddesi nazarında bir "ceza" değildir. Ayrıca yalnızca suçtan elde edildiği düşünülen malvarlıklarının müsadere edilmesi müsaderenin bir "ceza" sayılamayacağı kanaatini destekler niteliktedir. Mahkeme sonuç olarak bu şikâyetin Sözleşme ile konu bakımından uyumsuz olduğu kanaatine varmış ve kabuledilemez olduğuna hükmetmiştir.

Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi kapsamında hukuki belirlilik ilkesi yönünden inceleme yapan AİHM, mahkûmiyet hükmüne dayanmayan müsadere kararları konusunda İtalyan Yargıtay'ının içtihatlarının hukuki belirlilik ilkesini ihlâl etmediğine karar vermiştir. Özellikle, yerel mahkemelerin, İtalyan Yargıtay Ceza Genel Kurulu tarafından belirlenen ve daha sonra değişmediği tespit edilen son içtihadı atıfta bulunarak karar verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle, Mahkeme, hukuki belirlilik ilkesinin ihlâl edilmediğine karar vermiştir.

Sözleşme'nin 6 § 2 maddesi kapsamında masumiyet karinesi yönünden değerlendirme yapan Mahkeme, yerel otoritelerin kullandığı dile odaklanmış ve isnat edilen suçların zamanaşımına uğramasına rağmen başvuruların suçlu olduğuna dair kullanılan ifadelerin açıkça masumiyet karinesini ihlâl ettiğine hükmetmiştir.

⁸ Episcope ve Bassani / İtalya Kararı, no. 47284/16, 86404/17, 19 Aralık 2024.
<https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-238564>

Sözleşme'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında mülkiyet hakkı yönünden inceleme yapan Mahkeme, müsadere kararının sınırlarını belirleyen İtalyan Yargıtay Ceza Genel Kurulu güncel içtihadının mevcut başvuru yapıldığı tarih itibariyle henüz söz konusu olmadığını kaydetmiş, dolayısıyla somut olay yönünden müsadere kararının yasallık kriterini karşılamaya yetmediğini değerlendirmiştir. Sonuç olarak başvurunun yapıldığı tarih itibariyle verilen bir müsadere kararının yeterince öngörülebilir bir düzenleme içermediği Mahkemece kabul edilmiş ve bu nedenle mülkiyet hakkının ihlâl edildiğine karar verilmiştir.

İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı

Milli Mütadafa Cad. No: 8 Bakanlıklar Kızılay/ANKARA

T: 0 (312) 549 59 05 F: 0 (312) 549 59 27

e-mail: inhak@adalet.gov.tr